

РАБОТНИКЪТЪ

(LE TRAVAILLEUR)

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛЪ-ДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ.

ЦѢНА:

ВСИЧКО, ЩО СЕ ОТНАСЯ ДО ВѢСТНИКА, СЕ ИСПРАЩА

АБОНИРАНИЕТО СТАВА:

Въ странство: 7 лева.

ДО РЕДАКТОРА Н. ХР. ГАБРОВСКИ.

Търново, у редактора

ТЪРНОВО.

и въ печатницата „Работникъ“

Крѣпка с. 1 л. 25 ст., 6 м. 2. 50, 1 г. 5 л.

Абонамента се предплаща.

О стотинки всѣки номеръ

НЕКРОЛОГЪ

На 25 Май презъ нощта се

ЕФАНЪ ДЖАМДЖИЕВЪ.

Ефанджамджиевъ умрѣ отъ

туберкулозна охтика, която въ

последно време, отъ лишения и

натовареност се усили до тамъ,

блеснало трѣбване да свърши стра-

шенски му животъ на 22 год.

раст. Умрѣ Джемджиевъ въ

Окръжната Окръжна болница.

26-и сѣкций мѣсець се извър-

ши погребението му. Приятелитѣ

употрѣбиха всичко възможно,

да погребятъ своя другаръ съ

чести пужни почести. Тѣлото му

погребнаха до гроба всички

любими другари и градската му-

зика. Предъ катафалката се по-

каже отъ двама души единъ го-

лѣмъ вѣнецъ сплетенъ отъ есте-

ственни цвѣти, по който се раз-

вѣха два широки панделки съ

работнически: „отъ другаритѣ му со-

циалисти“. На гробътъ Ефанджам-

джиевъ държа едно кратко, по

чувствено слово. Слѣдъ свѣр-

шенето на църковнитѣ обреди

хоръ отъ другаритѣ на по-

който неспѣ „замученъ тѣжко-

ле“ и слѣдъ това спуснаха

тѣлото въ гроба. Всички присѣ-

дѣющии се разотидоха съ тѣ-

жко чувство за загубата на единъ

любимъ и добъръ другаръ и при-

няватъ, за преидеверменното логич-

но още на една млада сила

днешнитѣ безобразни обще-

ствени наредби.

Търново, 4 Юний 1893 г.

Сиромаситѣ и богатитѣ

(Куцитѣ кончета и атоветѣ).

Кто на всѣкъдѣ, тѣй и у насъ,

обществото е раздѣлено и

оивно се раздѣля на двѣ части.

Една лагера. На едната страна

сиромаситѣ, сиромаситѣ,

сиромаситѣ угнетени и експлоатирани

на интереситѣ на работницитѣ. Пра-
вославни експлоататоръ е еднакъ
немилюститѣ както къмъ своитѣ
сѣотѣчественици, православни бъл-
гарски работници, тѣй и къмъ
„чуждитѣ“ — французи, италианци,
католици, протестанти, мохамедан-
ци и пр.

Експлоатацията днесъ нѣма нито
отечество, нито вѣра. Тя е навсѣ-
къдѣ. На всѣкъдѣ капиталиститѣ
живѣятъ отъ измѣнения трудъ на
работницитѣ. На всѣкъдѣ сиромаси-
титѣ, които произвеждатъ всички
богатства, нѣматъ нищо и живѣятъ
най-лошо, а богатитѣ, които
нищо почти не работятъ, иматъ
всичко и най-добъръ животъ. Ония,
които орятъ, сѣятъ, вършатъ и
празятъ хлѣба, ония, които дигатъ
мотиката, въртятъ чукътъ, тѣкатъ
и пиятъ дрѣхы, правятъ обувката,
градятъ училищата и хубавитѣ жи-
лища, строятъ машинитѣ и жѣлѣ-
зницитѣ, печататъ книгитѣ, съ една
рѣчь работницитѣ отъ всичкитѣ
занаяти днесъ ходятъ гладни, dri-
нави, боси, болни, защото сѣхъ пре-
пънали догениитѣ на капиталисти-
тѣ съ храни, съ дрѣхы и обувка,
защото всичко, каквото сѣхъ изра-
ботили, не е въ тѣхнитѣ рѣчи и
не тѣ могатъ да се ползватъ. Тѣ
живѣятъ въ най-лоши жилища, кие-
натъ въ най-големо невѣжество,
страдатъ отъ различни болѣсти и
ставатъ жертви на всичкитѣ обще-
ствени неправди. Защо? За да
получатъ въ раскошъ и развратъ, да
распощаватъ на комаръ богатствата
ония, които не работятъ и нищо
не създаватъ.

Богатитѣ по положението си
сѣхъ неприятели на работницитѣ. За
да се обогатяватъ и за да занаятъ
положението си като експлоататор-
ска класа, тѣ грабятъ трудътъ,
притѣсняватъ работницитѣ и ги
държатъ въ бѣдност и невѣжество.
За тая цѣль имъ служи войската,
полицията, администрацията, сѣди-
лищата, изобщо Държавата, която
не е нищо друго освѣнъ политиче-
ски организираната сила на господ-
ствующата класа въ обществото.
За това именно тѣ се наричатъ
господари, защото господаруватъ
както въ работницитѣ, тѣй сѣщо
и въ държавата. Политическата
власть е въ тѣхнитѣ рѣчи. Съ по-
мощта на законодателната и адми-
нистративната власть тѣ правятъ
законо само за своя полза и ги

насочватъ противъ интереситѣ на
работното население. Тѣ озакони-
ватъ експлоатацията, за да могатъ
на законно основание да грабятъ
трудътъ. Държавата за тѣхъ е май-
ка, а за сиромаситѣ мащеха. Тя
покровителствува капиталиститѣ,
дава имъ помощи, купува съ по-
скъпа цѣна тѣхнитѣ стоки и ги
обесива съ всѣкакви привилегии.
А за работницитѣ, за дребнитѣ за-
нятии какво прави държавата?
Нищо. Вирочемъ, въ Европа, гдѣто
работницитѣ сѣхъ организирани въ
отдѣлни работнически социалъ-де-
мократически партии, които водятъ
политическа борба съ буржуазията,
тамъ държавата отъ нима-къдѣ е
принудена да имъ прави отстъпки
и да подобрява положението имъ.

Нашата държава нищо не прави
за работницитѣ. Никой отъ г-да
народнитѣ престанители не е пов-
дигалъ до сега въпросъ въ народно-
то събрание за покровителството
на трудътъ отъ хищната експлоа-
тация въ фабрицитѣ, работилницитѣ
и въ всички други заведения. Всич-
китѣ издадени до сега закони иматъ
за цѣль да направятъ пробиране
на лѣво и дѣсно, да отдѣлятъ
„атоветѣ отъ куцитѣ и сакатитѣ
кончета“ и да стоварятъ всичкитѣ
мжки и тѣжести върху последнитѣ.
И наистина, кой днесъ поддържа
войската, полицията и всичкитѣ
чиновници на държавата? Кои про-
ливатъ кравѣта си за защитата на
„отечеството“ отъ „вътрѣшнитѣ“ и
външнитѣ неприятели? Работницитѣ
„куцитѣ и сакатитѣ кончета“. Тѣ
носятъ на плещитѣ си държавата,
тѣ поддържатъ имота и живота на
богатата класа. Безъ „куцитѣ и
сакатитѣ кончета“ нашитѣ необуз-
дани атове не биха могли да жи-
вѣятъ или безгрижно да играятъ
и да ритатъ тѣй свободно, както
днесъ.

Но царството на богатитѣ не е
вѣчно. Винаги е имало борба между
бѣднитѣ и богатитѣ, между експлоа-
тиранитѣ и тѣхнитѣ експлоататори.
„Куцитѣ и сакатитѣ кончета“ винаги
сѣхъ протестирани противъ необуз-
дания произволъ на „атоветѣ“. Чес-
то пѣти тая борба се е завърши-
вала съ падането и замѣство-
ването една порода атове съ друга.
Така, въ старо време сѣхъ се борили
плебеитѣ съ патрициитѣ, въ сѣрбни-
тѣ вѣкове — крѣпостнитѣ съ фео-
далитѣ, калфитѣ и чирацитѣ съ май-

сторитѣ, буржуазията съ аристо-
кратията, а сега работницитѣ съ
капиталиститѣ. Въ настояще вре-
ме тая борба се води въ
най-широки размѣри само между
експлоатиранитѣ и тѣхнитѣ експлоа-
татори. Тая борба е за животъ
или смъртъ, борба за съществуване
или падане на сегашната експлоа-
таторска наредба. Работницитѣ не
искатъ вече да търпятъ, да мълчатъ
и да се молятъ, когато ги грабятъ
и притѣсняватъ. Политическитѣ пра-
ва не можеха да иматъ значение
за тѣхъ само до тогава, до когато
тѣ търпѣха притѣсненето и вѣрваха
на своитѣ експлоататори, които ги
лжатъ, като казватъ, че сегашната
наредба е отъ бога наредена и
неизмѣнима. Но днесъ работницитѣ
не вѣрватъ тия празни думи. Бла-
годарение на социалиститѣ, които
имъ указватъ причинитѣ на тѣхното
нещастно положение и имъ показ-
ватъ истинския пѣтъ на спасението,
работницитѣ въ всичкитѣ напред-
нали страни се съединяватъ, орга-
низиратъ въ отдѣлни работнически
соц.-демократически партии, които
водятъ явна политическа борба съ
всичкитѣ експлоататори, съ цѣль
да истръгнатъ отъ рѣцитѣ имъ
властѣта и да си послужатъ съ нея
за економическото си освобождение.

А най-главното оръжие на ра-
ботницитѣ въ тая освободителна
борба е *избирателната бюлетина*.
Да се научатъ да се ползватъ съ
нея противъ своитѣ експлоататори
и за защита на своитѣ классови
интереси, това значи да разбератъ
по какъвъ начинъ могатъ да се
освободятъ отъ самата експлоата-
ция. Ето защо времето на избори-
тѣ е най-важното време въ поли-
тическия животъ на всѣки народъ.
Ето защо ний канимъ нашитѣ ра-
ботници добръ да размислятъ за
предстоящитѣ избори у насъ, кои-
то ще станатъ на 18 Юний. Виро-
чемъ, ний ще пишемъ по тоя въ-
просъ.

Н. Габровски.

ОТВОРЕНО ПИСМО

до П. Р. въ Софил.

III

Приятелю,

Колкото до мѣннето ти, че само
слѣдъ организирането на работниче-

Между другото ти казвамъ, че трѣбвало да се развива социалистическата литература, „да популяризираме между работницитеъ идентѣ на социализма ~~да внесемъ~~ тѣхъ съзнание за положението имъ, да ги организираме въ класова партия, като имъ посочимъ пъти и срѣдствата за тѣхното спасение“. Всичко това е вѣрно. Но всичко това се върши отъ социалъ-демократическата партия отъ двѣ-три години насамъ не на думи, а съ всички усилия и срѣдства. Отъ двѣ-три години насамъ ти развива социалистическата литература, популяризира идентѣ на научния социализмъ, съ своя органъ „Работникъ“ всѣки день внася у работницитеъ съзнание за положението имъ, организира ги въ класова партия, като имъ посочва въ всѣки брой на „Работникъ“ цѣлитѣ и срѣдствата,

А на свършекъ въ писмото си говоривъ и за нуждата отъ пълнаква си нова „программа“. Подъ тази дума ти разбирашъ едно „рассисанне на дѣятелността“, или „уставъ“, какъ да се работи срѣди различнитѣ слоеве на обществото. Това ми се вѣжда много смѣшна работа. Единъ социалветъ трѣбва да знае, какъ трѣбва да се работи между различнитѣ слоеве на обществото безъ въѣкакви „рассисания“ и „устави“. Впрочемъ, може да има хора, за които тѣзи дѣтнски играчки сѣ много по-важни отъ колкото сериозното изучаванне на пълцата и отъ сериозното отношение къмъ работитѣ. Ето това заслужа съжалѣние

II.

37. Смяняватъ ли се дѣцата на работа?

III.

която се издаватъ закони за покровителство на
капиталистичѣ. А закони за покровителство на
дѣтския трудъ ще се издадатъ само тогава, когато
самитѣ работници ги заискатъ.

СОФИЯ. Хохоров. — Получени 2,50
ФРИБУРГЪ. Н. В. — Получихме 6
идеалистическата пропаганда. Здравейте!

(Продължение).

*) *Votards*—отъ *voter*—давалъ си гласа на изборитѣ. Знае се, че участвуващото въ изборитѣ е било всѣкога най-големо престѣпление въ очитѣ на анархиститѣ.

Най-сетиѣ, и особено благодарение на старанията на бившия анархистъ Врусса, работническата партия се раздѣли на двѣ враждебни части, постоянната, взаимна борба между които въ никой случай не можеше да съдѣйствиува за сплотяването на работническитѣ сили, толкова повече че привърженицитѣ на Врусса умнишлено я свеждаха къмъ кѣвети и лични нападки.

На Сентъ-Етиспескый конгрессъ пресъ пр
тѣ, послибилиститѣ, имаха болшинство,

ВА. Л. — Получихме материала.
РАДЪ. Секретарю на мъстната дружина —
получихме. Отговорѣте по-скоро на общо-
Я. Г. — Получихме материала! Защо не
на телеграммата?
НЪ. Х-ну, — Испратихме програмитѣ.
Ще ли излезатъ? Послеѣ ще ви пратихъ
цията.

ВЪ БЪЛГАРИЯ

в. „Свобода“ и социалиститѣ.

бава челоуѣкъ да бѣде обскурантъ. Игнорира условіята на дневната мисль. Какво да отговоримъ на тѣзи Тръбва да бѣде челоуѣкъ съвърхътъ, за да сѣдне да критикува което не е разбратъ, или съвърхълюбенъ, за да изопачава работитѣ, истинително знае теоріята на социализма. Социалиститѣ проповѣдвали, че то да си работимъ машинитѣ по нѣкакъ начинъ!! Че отъ гдѣ се вижда гдѣ го има въ дониската ми, обнравенъ въ 24 брой на в. „Работникъ“? Въ на друго мѣсто въ всичко до писано по социализма у насъ? До сега страдатъ нашиятѣ българи отъ антикареско невѣжество (или, може би), щото да се заематъ да критикуютъ, което не сѣ разбира? Не повтарили и повтарили, че ний, машинитѣ, не само не сме противъ машинното производство, но сме за него, този е пътъ, по който сѣ минали напреднати държави и по който, не цѣлимъ, по силата на възникнатия ници, трѣбва да минаемъ и ний. По-рано минаемъ, толкозъ по-добре. По-скоро се въведатъ машинитѣ въ неето производство, колкото по-скоро въ капитализма, толкозъ по-скоро извърши економическата еволюция, по-бърже ще се приближимъ къмъ външната революция, която ще пренесе социализма. Социалиститѣ не вѣрватъ на работницитѣ да въставатъ, ний сѣ единъ търговецъ“, нито да машинитѣ, да горятъ фабрикаитѣ както мислитъ фабрикантитѣ въ невѣжество; тѣ само имъ обясняватъ капитализма, а едно *необходимо* ето не може да се избѣгне и трѣбва претърши, по че тѣ трѣбва да се свържатъ съзнателно, щото да прекратятъ това зло, което най-бѣжко разрушавъ тѣхнитѣ гърбове и да се приготвятъ, за да рухнатъ дневното общество, на което времето приближава, да се струупи и да проявятъ социализма, *не сега*, както обичатъ да мислятъ въ буржасъ (не се плашете, господа!), ний, когато капитализма достигне и онова крайно свое развитіе, къмъ което сѣ близо вече напредналиятъ европеецъ. Ний знаемъ, че капитализма е още въ зародиша си и че народътъ, еднакъ захваща да се пролетаризира

Минаха се ония времена, когато хората
вбъваха на З. Стоицовото увърнение, че
най-бѣдния българинъ си ималъ лозе, ка-
ща и магаре и че на софрата му не лип-
свало ни три годишно вино, ни препечено
агнѣ.

Ний пѣма да казваме за *сидата*, отъ
която се хранятъ ядѣли села отъ Кюстен-
дилския окръгъ, нито за оня циганинъ,
който продавалъ жена си за една ока брашно.
Ний обръщаме вниманието на общи фак-
тове: а да ни каже почтениия „единъ
търговецъ“ каква е обикновениата храна
на най-голѣмата частъ отъ нашето насе-
ление: градско и селско и колко пкти на
годишната ядѣтъ мѣсо? Но на г. търговецъ
му се вижда много пѣщо, че нашитѣ ра-
ботници ядѣли, макаръ и хлѣбъ съ прас-
тени лукъ, — нали пѣма да умиратъ глад-
ни, както по другитѣ страни? Видите ли?
Какво завиждо положение иматъ нашитѣ
работници! Хранятъ се, не умиратъ глад-
ни!...

Въ сѣщностъ, буквально отъ гладъ може
да не умиратъ още въ България, но това
е благодарение на нашия демократиченъ
още животъ и на голѣмата ефтиния на
прехраната. Единъ работникъ, като оста-
не безъ работа, пѣма да умрѣ гладенъ.
Щащото се ще намѣри по-замознички ро-
динни, у които чловѣцината и чувството
на задружно спомагание не еж съвѣтм
лиисали подъ натиска на новия животъ.
Но той демократиченъ животъ се разли-
чава, роднинитѣ, които оставатъ бѣдни, не мо-
гатъ вече да помагатъ твърдѣ и на дру-
ги бѣдни, а тѣзи, които забогатѣятъ, за-

„Пакъ безсрамно „единъ търговецъ“
като казва, че фабриката на г-да В. & С.
(Въничъ & Гелачети) плащала единъ цѣлъ
мѣсець на работниците, безъ да работѣла,
фабриката само и само да не прѣстане
работниците си, когато въ същиятъ ра-
ботата е съвсѣмъ друга. Дѣйствително, презъ
м. Априлъ фабриката имъ не е работила,
но тѣ плащали само на единъ работникъ,
и то 50 ст. на день, на име Иосифъ, ко-
гото оставили да пазѣ фабриката и да
работи градината имъ. Ето съ какви на-
хални лъжки си служатъ противниците ви
по това нѣма да ви помогне г-да! Град-
ските ни метаци били хора външани,
пъкъ пий, които живѣемъ въ Сливенъ, да
не знаяме това! Чудно! Въ сѣмъ етъ ра-
ботата е такава: Миналата година отъ
турската войска избѣгналъ единъ негртъ
допълъ въ Сливенъ и пенете ли пазрѣ-
ли го градеки метачъ; а „единъ търговецъ“
се уловилъ за него като слѣтъ о тогѣ-
вика: „Най послѣ не еж ли и метачитъ
на градеките улича хора външани!“
Браво, г-пъ „търговецъ“, тѣй е! Е, пѣ

Ето какъ стои работата: въ мѣстность „кара кютюк“ двамъ македонци, разбита съ работниците си, пазятъ вѣгли и отъ това „единъ търговецъ“ заключилъ че въикашни хора снабжавали града съ вѣглища, — не той е забранилъ да се мене за славенскитѣ българи, поелѣ и селешитѣ отъ всичкитѣ балкански села Сливен. околни, на които знаянето е и кѣточително възгарството и дѣларството. А дали лозаритѣ ни съ хора тукаш или въикашни и дали тѣ съ недостатъченъ нека почетния „единъ търговецъ“ ста една сутринъ рано па да иде на пазаръ, и тамъ ще се утѣри въ ещипността работата. Презъ м. Марта когато селешитѣ пѣматъ твърдѣ много работа, отива да работитъ по лозита, по забѣляжете въ отъ тия села, които граничатъ съ Сливенскитѣ лозя и тѣ сѣ: Кастмогори, Димирджилий, Сотиря, Каваклий. Но то не показва, че тѣ идели да работитъ лозита защото работниците лозари били не достатъчни, а защото на самитѣ господари не имъ иде на смѣтката да хванатъ работници отъ града тъй като лозята,

който въ 1888 г. основа газетата „Le parti ouvrier“, при тайната поддръжка отъ страна на министерството на Флоре, — и т. н.

Другата фракция, паръйска гедистеска или марксистеска, свика въ същата тая година конгресъ въ Руанъ, гдѣто удържа старата програма и запази названнето работническа партия; тя има малцинство въ Парижъ, но затова пъкъ безраздѣлно господствува въ департаментитѣ (окръжитѣ). Представена на Руанскій конгресъ отъ хора, като Дормуа отъ Монтлюсонъ, Бушаръ отъ Коммантри, Фаржъ отъ Аноаъ, Педрошъ отъ Реймсъ, Дерестъ, Гедъ и Лафаргъ отъ Парижъ, Фуанъ и Деюрмъ отъ Руанъ, Лалюзъ отъ Але и т.п., тя още въ 1882 г. подчини подъ влиянието си департаментитѣ на: Рона, Марна, Луара, Алпе и Гаръ, къмъ които по-послѣ се присъединиха: Севъринъ Департаментъ, Па-де-кале, Елиъ, Объ, на долина Сена, Устиа на Рона и частити департ. Уази, Геро, Пион-де-Доман и Креза.

V

Разликата между направлението на possibili-лититѣ отъ една страна и на гедиститѣ — отъ друга излизаше на явѣ по поводъ на всички рѣше-ния, безъ изключение, които обръщаха на себе си вниманието на работническия Парижъ. Ето напри-мѣръ, повдига се въпросътъ за квартиритѣ. Между

това когато марксиститѣ въ работническата партия искатъ издаванетоъ на законъ, който да намали платата за квартиритѣ, законъ, който не само би ималъ характеръ на обща мѣрка, но и би прѣставилъ първо нападение на правото на собственостъ, първо ограничение отъ страна на обществото на капиталистическата печалба и на принадлежната стойностъ,—посибилитетѣ въ горѣспомѣнатата „Федерация“ предлагатъ да се устроятъ общински къщи, които би се явили въ рѣдѣтъ на буржуазията ново сръдство за властвуване, новъ начинъ за избирателни подкупвания.

Повдига се въпросътъ за работническата биржа (учреждение, чрезъ което става наемането на работниците и което, като отстранява конкуренцията, повишава надницитетъ—бѣл. на прев.). Марксиститѣ, които виждатъ въ нея mogelijk сръдство за организирането на работниците, се изказватъ една централна борса — биржа, на която би събирали работниците отъ всички запасти; посибилитетѣ, наонѣки, искатъ уреждането на отделни борси въ всякой окръгъ, въ всякой кварталъ, даже, борси, които биха разединили диригентѣ работата или борянтѣ се съ своитѣ всякога обединени (сплотени) предприематели, работници.

(Смѣта).

които ходят да работят селенитъ, сж около 2 часа далеч отъ града.

„Единъ търговецъ“ като се е занимавал да ни доказва, че повечето отъ работниците ни били външкани, и, че пѣмало, слѣдователно, достатѣчни работни сили въ града ни, отъ което произлизало добро плащане на труда имъ; по въ града ни има цѣли дѣи махали отъ цигани, които живѣятъ въ най-мизерно положение; значи ли, че като сж се преселили тука, тѣ удиритъ келепиря отъ хубави работни запла-ти? Въ добри времена ги е исхвърлила тука сждбата и, може би, тогасъ да сж били добри економически; но за сега по-ложението имъ съвършено се промѣни, а да се мѣстятъ пѣма кѣдѣ да намѣрятъ по-добри; навредъ сжции економически вътрѣ въи.

Впрочемъ, тия работи не ще да сж из-вѣстни нито на „единъ търговецъ“, нито на хората около „Свобода“, които не вед-пѣжъ сж заявявали своето буржуазство; тѣ хубаво сж си разбрали задачата и намѣ-ни е драго да и констатираме: да искри-виватъ социалистическитѣ принципи, да клѣветитъ социалиститѣ и по тоя начинъ да зацѣпаватъ младата напна буржуазия. Това е твърдѣ естествено и ний, социа-листитѣ, не се лѣжемъ нито въ разни народни пазвания, нито въ разни либе-рални чувства.

Непослѣдѣтъ ний пѣма освѣтъ да рѣ-копѣлимъ на туй, че панитѣ г-да бур-жуа излѣзоха да ни отговарятъ и да ни покажатъ сж това още по-нагледно своето гениално пѣвѣжество и то на всеуслыша-ние — чрезъ печата. Повтариме, не нами-раме думи, сж които по-вѣрно да имъ изразимъ сжрдечната си благодарностъ, за гдѣто сж нечувана откровеностъ ни ри-суватъ своето пѣвѣжество.

Z.

Търново.

На 30-й Май въ тукашния „Работниче-ски Клубъ“ държа рѣчь гражданинъ П. Габровски за „Машинитѣ и тѣхното обще-ствено значение“. Залата бѣше препъл-нена съ работници, които сж голѣмо ви-мание изслушаха говорителя до свършва-нието на рѣчта му.

Най-напредъ той се спрѣ върху ония отдалечени времена, когато човѣцитѣ жи-вѣяха въ гѣститѣ тропически лѣсове и сж пѣмали никакви други сѣчива, освѣнъ рѣцѣтъ, жѣбитѣ и природнитѣ сѣчива — камѣнитѣ и толитѣ. Но съ размножава-нието на човѣцитѣ, тия лѣсове се оказали тѣснѣ за удовлетворението на пѣждитѣ имъ и за това тѣ трѣбвало да търсятъ нови източници за прехрана. Въ тая борба сж пѣждитѣ за прехрана и отбрана, и сж природнитѣ и други неприятели човѣкъ постоянно е изнамиралъ сѣ по-нови сѣчива и е усѣвършенствувалъ сжществующитѣ. Не е могло да бѣде иначе, защото безъ сѣчивата не може почти никаква работа да се върше. Ето защо е вѣрно, че кол-кото по-развитъ е единъ народъ или едно племе, толкось по-сѣвършенни сѣчива срѣщаме у него и обратно.

Не бѣше възможно въ два часа да се расказе цѣлата история на сѣчината за това гражданинъ П. Хр. Габровски се ограничи съ по-главитѣ отъ тѣхъ.

„Лѣкътъ и стрѣлата не ги е имало отъ най-напредъ... Изнамирането имъ било голѣмъ успѣхъ за човѣчеството. По-послѣ изнамиратъ мрѣжата за ловение риба, захватватъ да правятъ лодки и т. н. Из-намиратъ оралото, макаръ и грубо, и по-такъвъ начинъ изнамиратъ новъ източникъ за прехрана — земледѣлието. Изнамиратъ различни други сѣчива, сж които се про-извеждатъ пѣкои необходими пѣща, като покѣпцината и пр. Тия сѣчива сж още много груби и едвамъ при тѣхъ работни-кѣтъ изработва необходимитѣ за себе си и за домакинството си предмети. Такава е домашната индустрия.

По-послѣ, когато усѣвършенствували сѣчината, става възможно произвеждане-то на пѣнна по-много отъ колкото трѣб-ватъ на семейството и тогава се появява занаятчийската наредба. При нея всѣки почти има свое дюкѣнче и свои сѣчива, защото всѣки има възможностъ да си ги купи или направи. Тая наредба и има и у насъ, макаръ и да е вече на пропадаше. При нея, като се работи съ рѣцѣтъ, се иска извѣстна сила, шръгавостъ и искусство. Е-то защо при занаятчийската наредба има извѣстно неравенство между работницѣтъ, премикуванието презъ ученичеството (чи-ракѣтъ и калѣтъ) е задлѣжително за всѣки. Тука всѣки сѣчива сж рѣчни и за да може да си искара най-необходи-

митѣ предмети човѣкъ е принуденъ да си обтича тѣлото и да работи дълго време.

Въ най-ново време изнамиратъ машини-нитѣ. Тѣ работятъ въмѣсто човѣка. Тука не се говори за малкитѣ машини, при които човѣкѣтъ изпълнява ролята на дви-гатель, а за голѣмитѣ машини, които се движатъ чрѣзъ парата или друга природ-на сила. „Такава една машина, каза той, състои отъ три главни части: двигателна сила [локомотива въ фабрикитѣ], преда-вателна сила [ремѣцитѣ, жѣбеститѣ коле-ла] и най-сетѣ, третата и най-важната частъ, която върши самата работа (напр. въ воденицата ония части които мѣлятъ брашното, отсѣватъ го и пр.) Когато тия три части сж съединени ний имаме цѣла машина, която работи сама, безъ човѣч-кия трудъ. Никаква сила, нито искусство не се изискватъ тука. Работата не стра-да отъ това, дали тамъ ще бѣде дѣте и-ли мѣжъ. Предъ машината всѣки работ-ници сж равни. Тука пѣма нито майсто-ри, нито калѣи или чираци. Машината е и майстора, и калѣата“.

При работението съ машинитѣ работ-ника само надзирава, ролята му е над-зирателна. Това е тѣй лесно, че и 8-9 годишни дѣца могатъ прекрасно да ис-пълняватъ тая служба. Ето защо фабри-китѣ наематъ не само мѣжъ, но и жени и дѣца; толкось повече защото труда на тия послѣднитѣ е по-евтинъ, и затова по-износенъ за него.

„Фабрикантитѣ, каза гражданинъ Габро-вски, въвеждатъ машинитѣ, отиватъ фабрики, само за да искаратъ повече стока и по тоя начинъ да печелитъ повече. Тия печалби тѣ изсмукватъ не само отъ това, че при машинитѣ труда става по-производителенъ, по-главно, защото не се заплаща както се слѣдва на работницѣтъ. „Но тогава защо тия работници не сто-ятъ въ дюкѣнитѣ си и тогава какво би могли да направятъ фабрикантитѣ безъ работници? Работата е тамъ, че маши-нитѣ сѣсниватъ всѣки дребни занаятчий, защото машинитѣ произвеждатъ много евтини и по-привлекателни стоки. Пред-ставте си, че у насъ се донесе кундура-дѣйската машина, която искарава на-денъ отъ 800 до 1,000 чинта. Кой запя-тчий би могълъ да конкурира срѣщу тия евтини стоки? Знаемъ вече какви сж ре-зултатитѣ отъ това. Съ постройването на фабрики въ Сливенъ, Габрово и въ др. мѣста всѣкото население, което по-реди работѣше у дома си или въ дюкѣни-тѣ си, се принуди да напусне дървѣнитѣ си стапове и да търси друго занятие, друга работа. Но кѣдѣ? въ другитѣ ли занаяти? Но и тамъ не е по-хубаво...

Ето защо не имъ оставаше друго освѣнъ да идатъ въ фабрикитѣ и тамъ да тър-сятъ работа. И тѣй, машинитѣ като ги изпълватъ отъ малкитѣ имъ дюкѣни или отъ клѣнитѣ имъ стапове ги привлѣкоха въ фабрикитѣ. Но работата не се спира тамъ. Фабриканта наема дѣца, които ра-ботятъ за нийсетъ пари или за два гро-ша, наема сжщо и жени, които му рабо-тятъ по за сто пари и по такъвъ начинъ истрѣгва жената и дѣтето отъ семейното огнище, испраздва клѣщата, разрушава се-мейството.

Всѣки занаятчи, благодарение на ма-шинното работение, не могатъ да не пропадатъ, както вече пропадатъ.

„По машинитѣ, каза той, не сж зло само по себе си. Тѣ сж зло сега за пове-чето човѣци, защото пѣколко капиталисти ги владѣятъ и се ползватъ отъ тѣхъ. Въ рѣцѣтъ на капиталиститѣ машинитѣ отъ благотѣтели ставатъ мѣчители на човѣч-кия родъ, оръдие за притѣснение и експлоатация, както барути и динамити въ рѣцѣтъ на злодѣйцитѣ сж най-опасното срѣдство противъ живота. Тия които при-тежаватъ машинитѣ сѣсниватъ всѣки други собственици и по такъвъ начинъ оставатъ господари на положението. Осѣнъ това, днесъ се води ожесточена борба и между самитѣ притежатели на машини, между капиталиститѣ и дялътъ тѣхъ побѣждава, който има по-голѣми капитали и по-усѣ-вършенствувани машини... Колкото по-вече се усѣвършенствуватъ машинитѣ, толкось повече се усилюва конкуренцията. Който не може да си достави най-усѣвър-шенствувани машини и който не може да искара толкось евтини стоки, колкото този, който работи съ по-усѣвършенству-вани машини, сѣснива се, фалира... Въ сжщото време се усилюва борбата между работницѣтъ, на които положението става все по-лошо, защото при машинитѣ трѣб-ватъ по-малко работници... Хилди и ми-лиони работници се исхвърлятъ всѣка година на улицата и по тоя начинъ по-

ложението на работното население става все по-лошо. Въвеждането на машинитѣ не означава друго въ дневно време.

Слѣдъ туй гражданинъ Габровски раз-глежда добритѣ страни отъ работението съ машини. Тѣ, каза той, унищожаватъ дребното работение, при което се харчи много и много трудъ на вѣтъра. Още, маши-нитѣ създаватъ голѣми богатства и по-такъвъ начинъ правятъ възможно удовле-творението нуждитѣ на всѣки, премахва-нието сиромашията. Днесъ има повече бо-гатства, отколкото е нужно за удовлетво-рене всѣкитѣ нужди на цѣлото човѣч-чество. Но съ тия богатства се ползува малцинството. Дугенитѣ, маазитѣ сж пре-пълнени съ хлѣбъ, дрѣхѣ, обуца, мѣсо и всѣкакви стоки, а работницѣтъ, които сж ги изработили, ходитъ гладни, боси, голи и страдатъ отъ лишения. Посрѣдъ най-голѣмото изобилие, царува най-голѣма си-ромашия. Причината е частното владѣние на машинитѣ и на всѣки срѣдства отъ една шепя хора. Трето, машинитѣ сѣ-биратъ работницѣтъ въ едно мѣсто и правятъ труда общественъ... Машинитѣ изравняватъ работницѣтъ, и по такъвъ начинъ правятъ възможно економическото равенство. Четвърто, въ фабрикитѣ ра-ботницѣтъ ясно виждатъ какво трѣбва да правятъ. Тѣ виждатъ, че и безъ господа-ри работата не куца ни най-малко, че тѣ сж безполезни. Тѣ виждатъ не само това, че тѣ работятъ само за да пѣлятъ дже-бѣветѣ на господирѣтъ, но тѣ още виж-датъ по-ясно отъ другитѣ работници на-чина на своето освобождение.

И така, при сегашнитѣ наредби насе-лението се раздѣля на двѣ чести: на едно малцинство, което има всичко и на една много голѣма частъ — работното население, което е принудено да работи дѣни и по-нци и пакъ пѣма нищо, пакъ живѣе най-лошо. Социалиститѣ искатъ да премахнатъ тия наредби и съ това да подобрятъ положението на всѣки. Тѣ сж истинскитѣ защитници на работницѣтъ, затова иска всѣки работници, разбератъ положението си и редомъ съ своитѣ другари-социали-сти се борятъ за своето освобождение.

Машинитѣ направиха възможно това освобождение и на работницѣтъ не остава друго освѣнъ да направятъ това, каквото казватъ социалиститѣ. А именно, тия ма-шини и другитѣ срѣдства на производств-то да станатъ обществена собственостъ...

Д. Георгиевъ.

ВЪ СТРАНСТВО

Избирателната агитация въ Германия: Ма-нифеститѣ на социалъ-демократическата партия къмъ германския народъ.

Днесъ е 31-й Юний денъ на законо-дателнитѣ избори въ Германия. Въ тая минута повече отъ 2 1/2 милиона герман-ски работници съединени подъ знамето на социалъ демократическата партия, дружно и съзнателно отиватъ къмъ изби-рателнитѣ урни за да избиратъ свои представители за Рейхстага [Народното Събрание], които ще зацѣпаватъ тѣхнитѣ интереси и ще гласуватъ противъ во-енния законопроектъ на императора. По-гледитѣ на цѣлия свѣтъ сж обърнати къмъ тая избирателна борба, отъ резул-татитѣ на която се интересува не само Германия, но и всѣки държави. Соци-алиститѣ отъ двата свѣта двойно повече сж заинтересувани отъ побѣдата на Гер-манската социалъ-демократическа партия. Това се вижда отъ настрѣжнитѣ ма-нифести и парични помощи, които испра-тиха разнитѣ социалистически партии въ Европа на германската социалъ-демокра-тическа партия въ време на избирателна-та агитация.

А най-забѣлѣжителни е манифеста на Французската Работническа партия къмъ Германската социална демократия. Въпреки раздуханата отъ буржуазията вражда между Франция и Германия, въпреки глу-навата идеал за реванша [отмѣщението], сж които правителствата отивчатъ вин-манието на работницѣтъ отъ борбата съ истинскитѣ неприятели, които искатъ да ги наскитъ единъ противъ други, въпреки всѣко това, французскитѣ работници въ най-рѣшителнитѣ моменти на избирател-ната борба прострѣха горѣщо ръка на своитѣ германски брати и имъ пожелаха побѣда. Ето пѣкои окѣлсци отъ тоя ма-нифестъ: „борбата, която нашия приятель Либкнехтъ, нашия делегатъ на Марселеки конгресъ, предѣлѣваше, е почната.

„Вий, които съставляватъ най-много-бройния и най-дисциплинирания корпусъ на нашата партия, вий водите

стройна борба противъ военни-мачка Европа и застрапана миръ.

Ний сѣбимъ съ най-голѣмъ перипетитѣ [цѣлия вървекъ] извирателна борба, защото побѣда ний Французскитѣ и ний тѣ социалисти очакваме много въ-шата побѣда ще нанесе смѣруван на военната партия.... тѣ ще международнитѣ социалисти залож-кото унищожение на тия велики ни армии, които турятъ сѣбѣтъ дитѣ въ зависимостъ отъ кѣфѣтъ и тиранингѣ и на всемирнитѣ тире-куляции, — тия въоръжения, ко-матъ политическитѣ права на ко-както на пристѣпницѣтъ на тѣхна-ственна дисциплина, на която сѣ-да се подчиниватъ, които въ на-словоубитѣ се преобрѣщатъ дни за държавни преврати, а въ на капиталиститѣ въ оръдие за п-ние на работническата класа“.

Манифеста се завършва съ думи: живѣе Германската Социална-де-Да живѣе интернационала!

Резултатитѣ отъ изборитѣ още извѣстни, по отъ успѣхитѣ на ната агитация може съ голѣма-ностъ да се предвиди, кои партия-лучи най-много гласове.

Най-усилена, най-распадена на помѣри агитация водиха социа-кратитѣ. Въ всѣкитѣ избирател-ни социалъ-демократическата партия поставила повече отъ 350 свои-ти. Прогрессиститѣ не сж могли-тавятъ повече отъ 45 души сво-дати. Обиколкитѣ на Бебеля и тѣ сж настояще тѣжестивно презъ цѣла Германия. Въ вѣн-дове презъ които тѣ сж минавали работници сж излизали да ги пѣ-да слушатъ рѣчитѣ имъ и да ги-цятъ. Това ни напомнятъ ний-нитѣ агитационни обиколки на по-Рейнскитѣ провинции, саж-разлика че сега работническото е организирано, много по-бурно-по отколкото въ 60-тѣ години. На-За да види ясно нашия четъ, каква почва си води агитацията, мани и до колко сж тѣжестивни въ своята борба, ний тука ще да-най-важнитѣ окѣлсци отъ ма-партията къмъ избирателитѣ.

„Постоянитѣ армии прилича-вори манифеста — на крѣвожади-които смучатъ крѣвта на на-Дайте солдати! Още солдати-нии Молохъ. Милиони и мили-добити съ пародна потъ се истр-исчериватъ въ бездѣлното гърло-Молохъ. Въ 1868 г. сѣбѣтъ побѣ-сейна, 202,728 войници бѣха де-Въ 1875 г. сѣбѣтъ други побѣди-401,659 души, въ два пѣти по-тогава насамъ постоянно се по-дѣйствителната войска.

Днесъ, цѣлата армия, която е-отъ мѣжъ съ пѣлно военно и-е 3,900,000 души, сирѣчь три-хѣ вече отъ германската войска въ-ия година.

ИЗВѢСТИЕ

Съобщаваме на ин-цитѣ се, че идущата пов-излиза отъ печатъ въ-тото съчинение на А-с-Бебеля:

ЖЕНАТА И СОЦИАЛ

За това молимъ всѣхъ-които се испратиха не-да ги върнатъ незабавъ-едно съ стойностѣта на-скитѣ разпоски за не-нието на книгата.

РЕДАКЦ. КОМИТЕ

ОБЪЯВЛЕНИЕ.

Излезе отъ печатъ книгата: ЗА СВОБОДАТА НА ТЪРГОВ-отъ К. Маркса. Цѣната и е-двѣ печатни коли. Книгата е-ра за проданъ въ Търново-мократическа Библиотека и-динъ у Ив. С. Геновъ (тиш-Търново, кооперативна печатница